

פרשת בשלח תשפ"ו החטאים של ישראל

שמות פרק יג פסוק יח

וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעַם דָּרָךְ הַמְדַבֵּר יָם סוּף וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
רש"י

ויסב - הסיבם מן הדרך הפשוטה לדרך העקומה: **ים סוף** - כמו לים סוף. וסוף הוא לשון אגם שגדלים בו קנים, כמו (שמות ב ג) ותשם בסוף, (ישעיהו יט ו) קנה וסוף קמלו: **וחמשים** - אין חמושים אלא מזויינים. לפי שהסיבן במדבר גרם להם שעלו חמושים, שאלו הסיבן דרך יישוב לא היו מחומושים להם כל מה שצרכין, אלא כאדם שעובר ממקום למקום ובדעתו לקנות שם מה שיצטרך, אבל כשהוא פורש למדבר צריך לזמן לו כל הצורך, ומקרא זה לא נכתב כי אם לשבר את האוזן, שלא תתמה במלחמת עמלק ובמלחמות סיחון ועוג ומדין, מהיכן היו להם כלי זיון שהכום ישראל בחרב. וכן הוא אומר (יהושע א יד) ואתם תעברו חמושים. וכן תרגם אונקלוס מזרזין, כמו (בראשית יד יד) וירק את חניכיו וזרזו. דבר אחר חמושים אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה:

שמות פרק ו פסוק ט

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כִּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֶּצֶר רוּחַ וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה:
רש"י

ולא שמעו אל משה - לא קבלו תנחומין: **מקצר רוח** - כל מי שהוא מיצר, רוחו ונשימתו קצרה ואינו יכול להאריך בנשימתו. קרוב לענין זה שמעתי פרשה זו מרבי ברוך ברבי אליעזר, והביא לי ראייה ממקרא זה (ירמיהו טז כא) (כל בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה', למדנו כשהקב"ה מאמן את דבריו אפילו לפורענות מודיע ששמו ה', וכל שכן האמנה לטובה. ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה, שאמר משה (לעיל ה כב) למה הרעותה, אמר לו הקדוש ברוך הוא חבל על דאבדין ולא משתכחין. יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי אליהם באל שדי ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת (לעיל ג יג) מה שמו מה אומר אליהם: **וגם הקמתי וגו'** - וכשבקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קבר עד שקנה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר, וכן ביעקב (בראשית לג יט) ויקן את חלקת השדה, לנטות אהלו, ולא הרהרו אחר מדותי, ואתה אמרת (ה כב) למה הרעותה. ואין המדרש מתיישב אחר המקרא מפני כמה דברים אחת, שלא נאמר, ושמי ה' לא שאלו לי. ואם תאמר לא הודיעם שכך שמו, הרי תחלה כשנגלה לאברהם בין הבתרים נאמר (בראשית טו ז) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים. ועוד, היאך הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן (פסוק ה) וגם אני שמעתי וגו' (פסוק ו) לכן אמור לבני ישראל. לכך אני אומר יתיישב המקרא על פשוטו דבר דבור על אופניו, והדרשה תדרש, שנאמר (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע, מתחלק לכמה ניצוצות:

דברים פרק ד פסוק יח

תִּבְנִיתָ כָּל רִמְשׁ בְּאֲדָמָה תִּבְנִיתָ כָּל דָּגָה אֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לְאָרֶץ:

יחזקאל פרק כ

(ז) וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו וְהִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוּלֵי מִצְרָיִם אֶל תַּטְמְאוֹ אֲנִי יִקְוֶה אֱלֹהֵיכֶם: (ח) וַיִּמְרוּ בִי וְלֹא אָבוּ לְשָׁמֵעַ אֵלַי אִישׁ אֶת שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת גְּלוּלֵי מִצְרָיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר לְשִׁפְףֵי חַמְתֵּי עֲלֵיהֶם לְכֹלֹת אֲפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם: (ט) וְאָעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָמָה בְּתוֹכֶם אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

רש"י

(ז) **ואומר אליהם** - אהרן ניבא להם נבואה זו קודם שנגלה הקדוש ברוך הוא על משה בסנה וזהו שנאמר (שמואל א ב) לעלי הנגלה נגלתי אל בית אביך בהיותם במצרים וגו': (ח) **וימרו בי** - הם הרשעים רובם של ישראל שמתו בשלשת ימי אפלה כמו שנאמר וחמושים עלו בני ישראל וגו' (שמות יג) אחד מחמשים ויש אומרים אחד מחמש מאות: (ט) **לבלתי החל** - שלא יתחלל שמי מאחר שנודעתיהם להם והבטחתים להוציאם והכירו מצרים שהם עמי אילו הייתי משחיתם היו אומרים אויביהם מבלתי יכולת בידו להוציאם:

שיר השירים רבה - פרשה ב

[ב] ר' אליעזר פתר קרייה בגאולת מצרים, מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט, כך גאולתן של ישראל היתה קשה לפני הקדוש ב"ה, הה"ד (דברים ד') או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי, ר' יהושע בשם ר' חנן אמר גוי מקרב עם ועם מקרב גוי אין כתיב כאן, אלא גוי מקרב גוי, שהיו אלו ערלים ואלו ערלים, אלו מגדלין בלורית ואלו מגדלין בלורית, אלו לובשי כלאים ואלו לובשי כלאים, אם כן לא היתה מדת הדין נותנת שיגאלו ישראל לעולם, אמר ר' שמואל בר נחמן אלולי שאסר הקדוש ברוך הוא עצמו בשבועה לא היו ישראל נגאלין לעולם, הדא הוא דכתיב (שמות ו') לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, ואין לכן אלא שבועה, המד"א (שמואל א' ג') ולכן נשבעתי לבית עלי, אמר ר' ברכיה (תהלים ע"ז) גאלת בזרוע עמך, בטרוניא, אמר ר' יודן מלבא לקחת לו גוי ועד מוראים גדולים ע"ב אותיות הן, ואם יאמר לך אדם ע"ה אמור לו צא מהן גוי השני שאינו מן המנין, אמר ר' אבין בשמו גאלן, ששמו של הקדוש ברוך הוא שבעים ושנים שמות הן.